

Горький Г.

МУДРІСТЬ НАРОДНА

Збірник шостий

ЕСТОНСЬКІ ПРИСЛІВ'Я
ТА ПРИКАЗКИ

Упорядкував та переклав
Олександр Завгородній

*Видавництво художньої літератури
«Дніпро» Київ — 1973*

ВСТУПНЕ СЛОВО

Є народи, для яких фольклор у силу певних історичних умов був єдиною формою вияву духовного життя. До таких народів належать і естонці. З початку XIII століття, коли після героїчного опору Естонію захопили німецькі феодали, у духовному й культурному житті краю настала темна ніч. І лише задумливі пісні, мужні легенди, влучні прислів'я та приказки, мов хвилі Балтійського моря, будили народний дух і національну свідомість.

Тож не випадково, що улюбленою книгою естонського народу є геніальний епос «Калевіпоег», зітканий із прадавніх легенд, пісень та прислів'їв. Це своєрідна енциклопедія життя древніх естів, це полум'яний заклик до боротьби проти загарбників, свідчення безмежної відданості й любові до рідної землі. А взагалі відомості про естонські прислів'я та приказки сягають синвих давен.

C(Ест.)
687

E 0734—53
M205(04)—73 416—73

Перший запис їх датується 1587 роком, згодом, у 1660 році, побачила світ граматика Х. Гекезена, де між німецькими та латинськими було шістдесят чотири естонських приказки і тринадцять прислів'їв. У XVII столітті 525 прислів'їв було надруковано в граматиці А. Гелле (1732), а також у підручнику А. Гуппеля (1780) та ін.

Звичайно, це не було піклуванням про освіту естонського народу. Прислів'я та приказки слугували переважно інтересам пасторів-німців, які використовували народну творчість у повсякденному спілкуванні з паствою, а також у проповідях, аби завоювати симпатії й довіру естонців.

Значно сприятливіші умови для розвитку фольклористики виникли в XIX ст., особливо у 60—70-і рр., коли у зв'язку з піднесенням національного руху в Естонії і під впливом російського прогресивного мистецтва відбувається бурхливий розвиток в усіх галузях естонської культури. Та ще раніше, протягом 1813—1832 років, І. Розенплентер видрукував двадцять збірників «Доповнень до ґрунтовнішого вивчення естонської мови», де побачило світ чимало прислів'їв і приказок. Серед інших видань минулого

Наша сила — народів радянських сім'я єдина

Нема на світі нічого краще,
як Батьківщина Радянська наша.

Ленін навчив, щоб народ
радянській щасливо жив.

Що Леніним сказано, те життям
доказано.

Ленін — наша зоря провідна.

Леніна заповіді шанують і дорослі,
і діти.

Народ іде, куди партія
Комуністична веде.

Слово партії летить навіть без крил.

○

За партією йти — щастя знайти.

○

Партія з нами — перемога за нами.

○

Радянська влада — панам завада.

○

Добре братство краще за багатство.

○

Земля батьків найкраща в світі.

○

Хто Батьківщину любить, того
і Батьківщина любить.

○

Благо Батьківщини дорожче
за життя.

Добре там, де батьківщина.

○

Кожна сторона гарна, але вдома
найкраще.

○

Який край, такий і звичай.

○

Щасливий, хто під своїм дахом
живе.

○

На чужій стороні і вітку холодно.

○

Краще вдома чорний хліб, як
паланиця з маслом на чужині.

○

Хліб на чужині лежить на високій
полиці.

Краще вдома шкоринка, як на
чужині — млинець.

○

Народ — безкрає море.

○

В єдності — сила народу.

○

Народною силою можна й скелю
пересунути.

○

Одиноке дерево вітру боїться.

○

Однією рукою вузла не зав'яжеш.

○

Одному тільки з кашею воювати.

○

Усім добре — і кожному добре.

Чого не подужас один, подужас
дев'ятеро.

○

Гуртом можна й море загатити.

Який посів, такі й жнива

Хто працює, тому радість.

°

Коли весело жити, весело й робити.

°

Нові часи — нові люди.

°

У нас людина працююча —
найщасливіша.

°

Колгоспне життя принесло світло
в наш дім.

°

Колективна праця — запорука
добробуту.

°

Який голова, такий і колгосп.

Один жив — у лахмітті ходив,
у колгосп пішов — кожуха знайшов.

Праця — багатство людини.

Де праця, там і хліб.

Птахові — за пісню, людині —
за працю.

Життя без праці — рання смерть.

Хто від роботи тікає, того вона
наздоганяє.

Багато рук, багато й діла.

У роботі гірке коріння, та солодкий
плід.

Хто працює, той не голодує.

Плуг, що землю оре, блищить.

Робота з пальця обручки не зніме.

Коли є хмиз, казанові не холодно.

Кожна пряди знає свою прядку.

Тканина ткало хвалить.

Темно надворі — батіг у руках,
світанок зайнявся — мішок
на плечах, а день застав у борозні.

Сьогодні — борозна, завтра —
борозна, дивись — уже й нива
зорана.

Хто довго спить, у того собака
чоботи з'їсть.

Ледарю та неробі завжди свято.

Роби не стук-грюк, але швидко.

Спіши не язиком, а ділом.

○

Хто ниву обробляє, той хліб має.

○

Миром працюють, миром їдять.

○

Робота — чорна, паляниця — біла.

○

У ремесла золоте дно.

○

У справжнього майстра око —
циркуль, ніс — косинець.

○

Ремісник завжди себе прогодус.

○

У кухаря живіт завжди порожній.

○

Голкою дім не збудуєш.

○

Який посів, такі й жнива.

Хліб по врунах видно.

○

Один плуг про запас май, з другим
у поле вирушай.

○

Великому кораблеві йти в море,
човну триматися берега.

○

Хто камінь не підніме, має котити.

○

Діло майстра квалить.

○

Який майстер, така й робота.

○

Хто сміється з одягу — сміється
із кравця.

○

Вміючи, спечеш хліб і з каменя.

○

Майстер і з шматків щось зробить,
а з двох шкур і поготів кожуха
пошиє.

Розумний чоловік і на косогорі
житиме, а дурний золотар помре
з голоду.

Маленький горщик, а м'ясо варить.

Комусь, твоя робота на якийсь час,
а наука — тобі на все життя.

Майстром ніхто не народжується.

Нове колесо погано котиться.

Гарна коса — довгий покіс.

Замашний молоток — половина діла.

Гострий ніж відріже більший шмат.

Пастух без батога, що воїн без меча.

Без плуга не йдуть у поле, без
невода — в море.

Краще пожартувати, як зайця
вполовати.

Мисливець ставить казан догорі
дном, рибалка — на вогонь.

Прийде з моря — щось та поставить
на вогонь, прийде з лісу — нічого
варити.

Мокрий мисливець і сухий
рибалка — обидва нещасні.

Рибалка хвалить погоду вранці,
хлібороб — увечері.

Мисливець хвалить вечір, рибалка —
ранок.

Майно учителя й лісника завжди
на возі.

○

Ремесло — собі, робота — іншим.

○

Ремесло хліба не просять.

○

Залишай на завтра хліб, а не
роботу.

○

Що зробив сьогодні, не робитимеш
завтра.

○

Не всі ковалі, в кого очі чорні.

○

Швець завжди без чобіт, тесля без
стілця.

○

У коваля кінь без підків, а дружина
без ножа.

○

Дроворуб купує дрова.

Воликами орати — криві борозни
мати.

○

Шовковою ниткою мішка не
зашивай.

○

Грай на губній гармошці, поки губи
не потріскались.

○

Не завжди вийне вугілля, а бува,
що й коваль.

○

Струмок загатити легше, як річку.

○

Плескай по торбі, коли лис уже там.

○

Не скуби птаха, який ще літає.

○

Ведмідь ще в лісі, а шкуру продали.

○

Не смаж птаха, якого не зловив.

Не викидай старої сорочки, поки
новий льон росте.

Не смаж рибу, яка ще в хвильях
гуляє.

Не засипай старого колодязя, хоча
і новий викопав.

Гостри косу загодя.

Не тоді майструй човна, як вода
по горло.

Не тоді став зруб, як сенок
у колодязь упав.

Не зачиняй ворота, коли кінь утік.

Наша Піріт в'яже сіті, як риба
поблизу.

Спершу попрацюй, потому —
танцюй.

І гарний плуг не орач, як невмілий
помагач.

Лежачи на печі, ковалем не станеш.

Не стрибнувши у воду, плавати
не навчишся.

Хто хати не будував, думас, що
стіни із землі ростуть.

Який з кози садівник, а із свині —
мельник?!

Не спечеш калачі в холодній печі.

З галасу каші не зварить.

Кухарів багато, а каша пригоріла.

Світло сміється з того, хто працює
поночі.

У кого розумна голова, в того
й віжки в руках.

Який батіг — таке й стадо, яке
світло — така й тінь.

Роботу планує, страву смакує.

Два діла робити — тільки час
згубити.

Коли б кожен своє діло знав, все на
світі було б добре.

Любиш життя — часом дорожи.

Краще старий колодязь чистити,
ніж новий копати.

Дев'ять разів обдумай, а раз —
зроби.

Які думки, такі й вчинки.

Хто вдосвіта встає, той раніше хліб
жує.

Вранішня робота — золота,
вечірня — чорна, мов земля.

До півнів — на млин, удосвіта —
в кузню.

Хто раніше до млина, той раніше
й змеле.

Зрання попрацюєш — не
пошкодуєш.

Хто рано прокидається, зі щастям
знається.

Кожен жне свій урожай.

○

Яке насіння, такий і врожай.

○

Яке поле, така й ріпа.

○

Хто висівки сіє — той зерна не віє.

○

На камені посіяв — з каменя
й збереш.

○

Як штовхнеш, так і покотиться.

○

Птах славиться піснями, людина —
ділами.

○

За старанною роботою достаток по
п'ятах іде.

○

Працею зводять великі міста,
лінощами — нічого.

Вигодує курку — матимеш яйця.

○

Влітку в бубон бив, узимку
танцюватимеш.

○

Багато крику, а вовни мало.

○

Роби так, наче робиш для себе.

○

Вруна в засіки не зсипають.

○

Яка робота, така й плата.

○

Роботящому — віддяка, ледарю —
ломака.

○

Легка робота — легкий і хліб.

○

Хто діло знає, світку має.

○

Хто не годує коня, той не оре поля.

У кого руки в сажі, у того губи
в сали.

○
Руки в землі — уста в борошні.

○
У кого яблуня, у того й яблуко.

○
Чорніші руки — біліший хліб.

○
Хто буденного одягу не носить —
той святкового не має.

○
Як сто потів проллеш, тоді й хліб
солодший.

○
Хто робить до поту, той їсть
досхочу.

○
Великий робітник — велика
й сорочка.

○
Руки масш — рибу спіймасш.

У землі за пазухою — хліб.

○
Земля дорожча за золото.

○
Поле хліборобові — мов дійна корова.

○
Нива — справдавна годувальниця.

○
Капелюх орача дорожчий, аніж кінь
чиновника.

○
Краще день і ніч у полі, аніж
рукодїлля.

○
Поле не любить господаря-п'яницю
і господаря-майстрового.

○
Купований хліб маленький.

○
Хто із сонцем встає, — усміхається,
хто пізно прокидається, — слюзи
ллє.

Земля не дає спати.

o

Хто про ниву не дбає, залишає її
в біді.

o

Яке поле, такий і господар.

o

Як за полем доглядася, так воно
й віддячить.

o

Коли море щедре, земля скупа¹.

o

Зanedбав ниву — спустошив
гаманець.

o

Поглумишся з ниви раз, вона
з тебе — дев'ять.

o

Хто поле угноє, того поле годусь.

¹ Було повір'я: багато риби весною —
бути неврожасві.

Хто худоби не доглядас, той хліба
не має.

o

Восени зорати — наполовину
угноїти.

o

Краще хай свиня восени порис
землю, ніж навесні орати.

o

Вологий глинозем не варто й орати.

o

У ранньої сівби час попереду,
у пізньої — позаду.

o

Ранній овес дорідний увесь.

o

Весняний день — як осінній тиждень.

o

У кого врожай, у того й комора
повна.

o

Сіль не зіспеє риби, насіння — ниви.

Восени пастух мудріший, як навесні
король.

То ще не хліб, який не в мішках.

Гречку мірай не коли цвіте, а як
у коморі.

Сади капусту так, щоб віця
з двома ягнятами вмістилась
у мікрядді.

Мала копиця — не сіно.

Скосив сіно в лузі — буде віл
у плузі.

У сінокіс сон на кінчику голки.

Покіс — як дуга, борозна — мов
струна.

Роблящі руки хліб зароблять.

У роблящого роботи немає кінця.

Людина не живе з вітру,
а соловей — з пісні.

Курка не виросте без зерна.

Волові їсти, волоні й працювати.

Хто поволі їсть, поволі й розмовляє.

Їсть, як віл,—везе, як віл, а їсть,
як комар,—везе, як комар.

На перше — квас, на друге — квас,
і робота — квасова.

Їсть, як віл, працює, мов курка.

У голодного руки довгі.

Шлунок завжди парікає на зуби.

Хто багато їсть і багато п'є, той
своєму шлунку робить зло.

Де віл оре, там віл і їсть.

Пічка — скнара, горщик — чаклун.

Вода водою, плід плодом.

Восени — коровай, навесні — юшку
сьорбай.

Восени і горобець має пиво.

Без м'яса людина житиме, без
хліба — ні.

Шануйте хліб, він старший за всіх
нас.

У кожної страви свій їдець.

Не хвали свинини і не гань
баранини.

Без солі, без хліба — що їв, що не їв.

Перше — мишам і сорокам, друге —
собакам і кішкам, третє можна
самому з'їсти.

Не буде пан братом,
а вовк — ягням

Багатій живе, як хоче, бідний —
як може.

○

Бідняк годує багатія.

○

У бідняка забирають, багатісві
дають.

○

Багатий розкошує, бо бідний на
нього працює.

○

Бідак і багач мирно живуть — наче
вовк із собакою.

○

Вовк вовка не загризе.

Ворон з воропом домовляється.

Поміщик їсть ситний хліб,
заможний селянин — хліб з квасом,
наймит — хліб із сіллю.

У бідного скарб — кінь та віл.

Картопля — хліб бідняка.

Півень та курка — бідного скарб.

Вода — молоко бідака.

Сіль, салака без хвоста — для бідного
масло.

Картопля — наша риба, капуста —
наш лящ.

Один їсть, двоє куштують, а третій
і так переб'ється.

Маленька рибка — пожива для
великої.

Ту вівцю стрижуть, в якій вовна
довга.

Вівцю двічі не пострижеш.

Не бий вола — розлютується.

Віл не бачить комара, поки той
не вкусить.

Не будь вівцею — вовки загризуть.

Мало-наймит має, та й те в руках
лихваря.

Скоріше багатій позбудеться
багатства, як бідний злиднів.

У бідного завжди бідне щастя.

У багатія — хліб, у бідняка — діти.

Дав би чужому попоїсти, та в самого нема й ложки.

Дав би другові тістечко, та в самого нема й рісочки.

Що дасть іншим бідний, як у самого і зернини нема.

Із піску не матимеш хліба, з глини — булки.

З пальців голодного жир не капає.

Що вітер у голого занесе!

Мідь — золото бідняка, свинець — срібло.

Де немає снопів, там і солomé раді.

Стара мідь — гроші бідного, срібло — в кашпуках багатіїв, золото — в гаманці короля.

Ситець — шовк бідняка, мідь — золото.

Багатії в шовках ходять, селяни і полотна не мають.

Бідний і висівки варить.

Бідакові ніколи зварити, ніколи остудити.

Стріха бідному під ялиною або під дубом.

Що важить курча проти таляра!

Який багач стерпить, щоб бідний по-людському жив!

Бідного і в церкві б'ють.

Хіба довго коротку пісню
проспівати або майно бідного
роздати?

Де низький тин, там і переступають.

Бідну курку і в садку б'ють.

Бідняка у яму штовхають, багатія
угору підсаджують.

Про багатієву хворобу і пиво
бідняка — великий розголос.

Багатий хворіє — усі знають,
бідний помер — ніхто не знає.

Бідний — порошина в багатієвому
оці.

Бідак часто сльози ковтає.

У багача багато радощів,
у бідняка — роботи і злиднів.

Черевик постолу не брат.

Із свині не буде банщика,
а з банщика — пана.

Де багатію знати, як важко
працювати.

Тепла піч не знає, що мороз
надворі.

Хіба ситий знає, що голодному
треба?

Хто питає, чи дужий бідняк,
чи ситий жебрак?

Багатій не знає голоду й не вірить
у злидні.

Скоріше матимеш від каменя
осколок, ніж від багатого зернину.

Багатий їсть, що захоче, бідний —
що заробить.

Голод мучить бідняка, гроші —
лихваря.

У багатія голова йде обертом,
у бідного ноги гудуть.

І багатій ані копійки не забере
в могилу.

У могилі і найбагатший німець —
жебрак.

Багато роботи на пустому дворі,
багато турбот у бідного.

У сім років — свинопас, у вісім —
пастуша, у десять — орач.

Що з того, що засік великий, коли
там ані зернини.

Тоді кінчиться робота в мизі¹,
як погасне вогонь у пеклі.

Скоріше буде дно в пеклі, ніж
кінець роботи в мизі.

У мизу відніс,— наче у вогонь
кинув.

Пропали б пани з голоду, аби селян
не було.

У пана сто животів і тисяча ротів.

У злого пана багато золота.

Кожен зі своїм, а старець із торбою.

¹ Миза — поміщицький маєток.

Борони, боже, дитя від панського
гніву і вовка.

Голодний пес і ситий пан — злющі.

Вовк міняє шерсть, та не звички.

Де гора, там масток, де пагорб,
там корчма, — болото в болоті.

Селянин не знає, де інша волость.

Ведмідь — могутній звір, та шкура
на панових саях.

Що пан, що вовк — однакові.

Хай мастки палають і пани
конають.

Правою рукою дає, лівою забирає.

Скупий багач бідніший за бідака.

Отака справедливість бідному:
шістдесят палиць і тридцять
на додачу.

Хто горю селянина повірить!

Восени сепік¹, а навесні:
«Милостивий пане, позич хліба!»

Чуже береже, а хліба й чужого
не має.

Позичений хліб гіркий.

Масток, мов грабіжник, гріха
не боїться.

Грабує поміщика, а не селянина.

¹ Сепік — хліб із непросіяного
борошна.

Панське добро тримається
на грабунку.

Море не обміліє, коли пес скрасчку
лізє.

У поміщика така хвороба,
як у наймита здоров'я.

Заприятелюєш з багатим —
жебраком станеш.

Друг багатієві — своєму народу
ворог.

Село хвалить — мизу ганить,
мизу ганить — село хвалить.

Хто помагає вовкові гризти, сам
стане вовком.

Наглядачам, донощикам,
комірикам — усім пекло.

Наглядач у мизі — король,
поміщик — бог.

Хто знає, як далеко бачить
наглядач!

Мірошникові свині, коні підпанка
і наглядачева жінка завжди гладкі.

Любить не паству, а гроші.

Пасторові кишені — мов прірва.

Бог допомагає багатим, а бідні
і так проживуть.

Який бог, така й свічка.

Півень і пастор заробляють їжу
горлом.

Ярмо наймита — воляче ярмо.

Наймит роботу починає вдосвіта.

Що швидше кінв біжить, то дужче поганяють.

Зі свинею їсть, біля вола живе.

Доц іде, коса тупа, а хазяїн:
«Гостри, Юрі!»

Хазяїн нудиться, а наймит падає
від утоми.

Наймит спить на жердині, його
дитя — на вішалці.

Наймит спить на жердині,
господар — на перині.

Краще упріти в одязі, ніж від
роботи в мизі.

Час — у бога, хліб — у пана.

У наймита завжди порожній шлунок.

З'їж рибинку й половинку, коли ж
хазяїн не бачить — ще дві з'їж.

Влітку ніхто не їсть м'яса, тільки
вовк та пан.

Наймитів квас у колодязі.

Приманюють вівсом, підганяють
шпорами.

У старого наймита стільки пригод,
як у старого пфеніга.

І стусани — хазяїнова плата.

Які достатки у пастуха?!

У чому вдома, в тому й до школи,
в чому коло череди, у тому й
в останню дорогу.

Дася кішці риби — заробиш
у хазяїна «каші».

Заробіток пастуха у скриню
не ховають.

Хто пустить у лазню жебрака,
на поріг — злидаря?!

Хто піде до бідного в куми або на
весілля до наймита?

Де їсть — там і дім, де застане
ніч — там і спить.

Для жебрака волость велика.

У бідного борозенка довга,
а ячмінь — рідкий.

Господар, який продає й солону,
носить жебрацьку торбу.

Майно — на спині, ключ — на шиї.

Щасливий той, хто за своїм столом
сидить.

Господар землі не той, хто навкруги
тиняється, а той, хто за плугом
ходить.

Краще вдома гріш, ніж десь
дві копійки.

Краще свій хліб з висівок, ніж
панська паляниця.

Бідний-бідний жебрак, що старцює
без торби.

Чужий хліб гірко їсти.

На чужому столі паляниця пишна.

Свій хліб добріший, як чужий пиріг.

Гірка осикова кора, а ще гіркіша царська «каша».

Краще з дев'ятьма пальцями їсти батьків хліб, ніж з десятьма носити казенний одяг.

Правда старша, ніж суд.

Які там для бідного правда та суд!

Хто бідного не обдурить, хто його дитині хліба з маслом дасть?

Суд у багатія на столі, у бідного — під столом.

Правда процвітає, суд захищає,
а допомоги біднякові нізвідки ждати.

У лісі біднякова правда.

З королем судитися, як з багатієм сваритися.

В чобіт права більші, ніж у постолів.

Багатії вірять брехні, а біднякової правди й слухати не дають.

Судові писарі пишуть воронячим пером.

Собака собаці на хвіст не наступить.

Собака собаці — кум.

Заходив до суду — двері широкі,
виходив — вузькі.

Гроші є — мудрець, немає — дурень.

Поле чекає гною, поміщик —
наживи.

Золото змінює рішення навіть
короля.

Змащене колесо не рипить.

Золотий ключ відмикає всі двері
волості.

Гнів пана — як розбурхане полум'я.

Собака не гавкає, коли їй кидають
кістку.

Який наглядач, така й палиця.

З поганого колодязя
вода несмачна

Добре діло не іржавіє.

○

Добре робиш — добре буде.

○

Добро і уві сні добро.

○

Важко доброму жити, але хороше
честь і добро людям нести.

○

За добро віддячують добром.

○

Добро завжди переможе зло.

○

Лагідне слово заспокоює краще,
ніж холодна вода.

Привітні уста знайдуть багато
друзів.

Добра людина обійде весь світ.

Як ти до людей, так і люди до тебе.

Що дав іншим, тим і тобі віддячать.

Хто хоче догодити всім, не догодить
нікому.

Коли йдеш копати іншим яму,
візьми мірку й для себе.

Вовк забуває, людина пам'ятає.

Що Міхкель забув, те Мате згадає.

Дерево обійдеш, та не лихе слово.

Лихе слово ранить.

Бугая бійся спереду, коня — ззаду,
а лиху людину — з усіх боків.

Злому собаці однаково — чи камінь,
чи шмат хліба.

Погляд злий — і серце зле.

Зло губить хліб у полі, заздрість —
рибу в морі.

Заздрість завжди карає господаря.

Із чужої кишені платити легко.

Із чужої шкури собі на двох
відріже, а із своєї і на пасок не
дасть.

Із чужої спини легко паски різати.

Від лихого подяки не жди.

Як той собака, що на сіні спить, —
сам не їсть і іншим не дас.

Щедрий сам дас, скупий і милостині
не подасть.

Лови рибу із жадібним — він усе
квас п'є й макуху їсть.

Легко зло робити, важко
відповідати.

У злодія — крадене щастя.

Спершу вкраде голку, потім — піж
і нарешті — коня.

Жебрак не боїться, що його
пограбують.

Де не ходять, там і слідів нема.

Стару сажу важко змити.

Рано чи пізно, а злочинцю хомут
на шию накинуть.

Вовка ловлять біля кісток.

Мошва літає навколо вогню, поки
крильця не згорять.

Колісь та попадеться хитрий лис
у пастку.

Який собака, така й ломака.

У моря — очі, у лісу — вуха.

У стіни — очі, у кутка — вуха.

Чого пес не бачить, на те й не
гавкає.

Погано доглядав — злодій украв.

Що купив — твоє, що украв — чуже.

Спершу вовка прожени, тоді
останню вівцю паси.

Господар косить косою, а злодій —
дугою¹.

Злодій злодія не пограбує.

У крадія розірвана сорочка.

Що зі страхом добудеш, те зі
страхом і з'їси.

Крадій тікає і від своєї тіні.

Ніч — злодієва тінь.

У темряві нема батога.

¹ йдеться про конокрада.

Ледар благас смерті, злодій —
негоди.

Малі злодії гойдаються в зашморзі,
великі — їздять у кареті.

Грабіжникові — гнівний суд.

Злодій відбріхується аж
до шибениці.

Злодій злодієві не вірить.

Вовк і біля свого лігвища чинить
зле.

Мудрий лис не полює біля своєї
нори.

Де замок добрячий, там злодій
не страшний.

Пусти козу в церкву, вона і на
амвон залізе.

○
«Ой» з біди не витягне, «ох»
небезпеки не відверне.

○
Швидко схопши — опечешся.

○
Незагнуданий кінь у дворі
не стоїть.

○
Не лети летом: дорога нелегка.

○
Два твердих камені ніколи не
змелють гарного борошна.

○
Чорна ворона білою не стане.

○
Собака їсть — не гладь.

○
У собаки собачі зуби.

Вчи вовчепя гризти!

○
Вчи свиню моріжок ригти!

○
Вчи собаку м'ясо їсти!

○
Не побачивши вечора, день не
хвали.

○
Хвали день, як спати ляжеш.

○
Не дочекавшись осені, літа
не хвали.

○
Не хвали ячменю до Яана¹.

○
Не стрибай на містку, струмок
не перейшовши.

○
Не кричи «ура» під горою.

¹ Я а н — 24 червня.

Не хвалися, поки на острів
не ступив.

○

Не галасуй, коли ще й пива не
нюхав.

○

Хвалися сокирою, дерево зваливши.

○

Знеси яйце, а тоді кудкудач.

○

Пес сам себе хвалить.

○

Курка сама до себе квокче.

○

Зозуля завжди кує своє ім'я.

○

Людина хвалить себе, лисиця —
свій хвіст.

○

Шахрай хвалить себе, чесний —
інших.

Язиком до Сааремаа¹, а насправді
і пустиря не перейде.

○

Спершу зроби, тоді хвалися.

○

На словах великі міста зводить,
а сам і мухи не вб'є.

○

Говорить, як дорослий, а робить,
мов дитя.

○

Язиком до Кисва дійде, а сам
і з місця не зрушить.

○

Порожній колос не хилиться.

○

Порожня діжка гуркотить.

¹ Сааремаа — найбільший острів
в Естонії.

Порожній мішок не стоїть.

Чванько високо заноситься, та
низько падає.

Старого лиса важко піймати.

Собака свої рани зализує сам.

Сам розумний, сам і хитрий.

У хитрого лиса з норі не один
вихід.

У вічі — сама доброта, поза очі —
схожий на хорта.

Кішечка лащиться, а кігтики гострі.

На людях чесний, за воротами —
шахрай.

На словах — друг, за спиною —
крук.

На устах — літо, на серці — зима.

Про собаку суди не по шерсті,
а по зубах.

Не всі вівці білі, в яких вовна біла.

Не все мед, що капас, не все вогонь,
що блискає.

Не лай вовка за парканом.

Спершу в себе під дверима замети,
а тоді в інших.

Найчорніший казан завжди лають.

Блискавка влучає у високé дерево.

Хто біжить, той і перечіпляється.

○

Лайка не пристане до пальця,
сміх — до спини.

○

Смійся з людини, а не з її шапки.

○

Смійся із вчинку людини, а не з її
обличчя.

○

Коли сміх біля воріт, то й у хату
зайде.

○

Дурню, не смійся з колобка —
ще й кашу з'їси!

○

Не смійся, коли в сусіди хата
горить.

○

Камінь і пень обійти можна, від
гострого слова рятунку нема.

Де двос, там і третій на язиці.

○

Велике село — багато язиків, а очей
все-таки більше.

○

Хай ворон криче, незабаром
замокне.

○

Де світло — там і тінь, де вітер —
там і курява.

○

Орел мух не ловить.

○

Собака спить — хвіст пильнує.

○

Собака — друг, поки гладить.

○

Як постелеш, такий і сон побачиш.

○

Чого не хочеш собі, не бажай
іншим.

Не хвали поза очі, не лай поза
спиною.

Високий — ще не мудрий, товстий —
ще не сильний.

Чесне сумління — найм'якша
подушка.

Втрачене сумління важко
повернути.

Честь — над усе.

Краще дві салаки чесно, ніж повен
невід нечесно.

Ім'я не ганьбить людини, якщо
людина не ганьбить свого імені.

Чесне ім'я дорожче за гроші.

Краще маленька честь, ніж велика
ганьба.

Втратиш честь через копійку, за сто
карбованців не повернеш.

Не посада робить людину чесною,
а людина — посаду.

Хто не має совісті, той не має
й честі.

Гроші згубив — шкода, здоров'я
згубив — біда, честь втратив — усе
втратив.

Чого не досягнеш умінням,
досягнеш старанністю.

Скоріше низький ягоду дістане,
аніж високий — зорю з неба.

І вовк не такий страшний, коли його лають.

○

Не все жовте — золото, не все чорне — земля.

○

Хто ледаря кохас, той щастя не має.

○

Ледар сидить у холодку влітку, на печі — взимку.

○

Ледача свиня їсть через день.

○

Ледача конячина без батога не тягне.

○

Ледачому завжди день довгий і голова болить.

○

Ледареві літо жарке, а зима холодна.

Доц іде для ледачого, погожа днина — для роботящого.

○

Погано, коли холодно, погано, коли й жарко, а ледарю — байдуже.

○

У ледаря — хрест на саях, біда — в колісці.

○

Лінивий пес до помий бреде.

○

Безцільно жити — рано вмерти.

○

Стояча вода смердить.

○

Робить, мов неживий, а язиком — наче млин.

○

Ледачий вовк не їстиме баранини.

○

Лівоці — брат бідності.

Лінощі і голод — брати.

Лінощі йдуть попереду, бідність —
за ними.

Ледачий чоловік — без коня, ледача
жінка — без корови.

Роботящий носить нове, ледар
не має й лахміття.

Ліньки постоли зробити, краще
босоніж ходити.

Праця приносить хліб, лінощі —
бідну.

Хто дітей ледаря годуватиме,
коли роботящих не буде!

Ледар не має нового кожуха,
а сонько — довгої сорочки.

Багато спатимеш — старцюватимеш.

Довго спатимеш — і юшки
не матимеш.

Солодкий сон корова не принесе.

Сонько хліба не спече.

Сонливий лис курки не вполює.

Ледачому котів миша в рот
не стрибне.

Собака, що спить, злодія не спіймає.

Рано встає — свій хліб жує, довго
спить — борг на шні висить.

Одну годину змарнуєш — за все
життя не надолужиш.

Роботящого шанують, ледачого
лають.

Балакає, наче собака гавкає,
а робить, мов хворий.

Дурному — сон солодкий,
мудрому — посів добрий.

Краще маленьке діло, як великі
лінощі.

Працьовитому мало роботи,
ледачому — часу.

Ледачий спочиває в ліжку,
роботящий — в могилі.

Дощ іде ледачому, сонце світить
працьовитому.

Роботящому літня ніч довша, ніж
ледачому — зимова.

Краще п'ять роботящих, ніж десять
ледачих.

Де недбалість, там нема щастя.

Недбалість завжди карає господаря.

Недбалість несе біду, лінощі —
голод.

Лінощі й недбалість — брати.

Де правою покладеш, там лівою
візьмеш.

Щось пропаде у недбалого — вовк
винен.

Недбалість — мати ледаря.

Краще рік чекати, ніж два —
шкодувати.

Обережність — мати мудрості.

Круто повернеш — голоблі зламаєш.

Перш ніж стрибнути, добре роздивися.

Краще двічі спитати, ніж раз вибачатися.

Від вовка тікаєш, на ведмедя натрапиш.

Дев'ять разів обдумай, раз скажи.

Не ходи грітись у кожусі туди, де хата горить.

Не лизь у крижану воду, хоча й плавати вмієш.

Боягуз і від зайця тікає.

Не йди на глибів, коли плаваєш, мов камінь.

Кусливий собака — боягуз.

Бояться збитку — не бачити прибутку.

Краще синиця в долоні, ніж глухар на гілці.

Краще латана одежина, ніж світити голим тілом.

Хто у ворону стріляє, коли тетерук перед очима!

Ощадливий нестатків не знає.

Похвала для дурня — пастка.

Хто зернини не береже, мірки
не має.

Старого одягу не беретимеш —
нового не матимеш.

Хто ополоником почав, той ложкою
закінчить.

Розум помагає людині, «но-о-о!» —
ковачині.

Розум іде попереду, кмітливість —
за ним.

Розумна голова прогодує краще,
ніж сто рук.

Хто вважає себе надто розумним,
той дурніший за вола.

Розумний той, хто відчуває, що він
ще дурний.

Розумні допомагають, дурні
заважають.

Ані один мудрець не зійшов
з неба.

Один дурень може запитати більше,
ніж десять розумних відповісти.

Розумний і на снігу попариться,
а дурний і в лазні закоцюбіє.

Коли дурневі поталанить, він і на
дах вилізе.

Коня пізнаєш по гриві, дурня —
по розмові.

Розумний завжди змовчить
дурному.

Йди додому, розуме, а куди, коли
дому нема!

Дурень каже, що знає, розумний
знає, що каже.

Вчися замолоду, коли хочеш на
старість мудрим бути.

Дурна голова — як каганець без
гноту.

Дурень вранці, дурень і ввечері.

Дай божевільному в руки віжки —
і кінь стане божевільним.

Дай дурневі гармошку — розіб'є.

У дурня і на трійцю, і на Яана
ані зернини.

Дурня і в церкві б'ють, а мудрого
і в корчмі не чіпають.

Корчма до купи збирає.

У дурня ніколи не виростуть
крила для лету.

Хто пиво п'є, той пивом
і харчується.

Спершу чарку бере чоловік,
потім — чарка бере чоловіка.

Вино до чоловіка не біжить, коли
чоловік не біжить до вина.

Сьогодні п'ять пар волів, а завтра
нема й хвоста.

Сьогодні гроші ситом міряє,
а завтра ні за що й сита купити.

Зі старого й бідного не смійся,
смійся з п'янички.

Який Яан, такий і каптан

По пір'ю видно пташину,
по думках — людину.

Який птах, таке й пір'я, який народ,
таке й вбрання.

Про чоловіка судять по шапці,
про жінку — по очіску.

Який чоловік, такий і капелюх,
який казан, така й кришка.

Яка жінка, така й спідниця.

У кожної ягоди свій смак, у кожної
борони свій слід.

Не всі птахи одночасно відлітають.

Сані й віз на одній дорозі не
помиряться.

У вовка — своя дорога, у лиса —
своя.

Одному до душі — золото, іншому —
земля.

Собака дивиться в ліс, вовк — у бік
оселі.

У кожного птаха своє пір'я.

Чисте серце і око ясне.

Своє око — король.

Око — свічка душі.

Око лукаве — серце лукаве.

Одноокий серед сліпих — король.

У молодого — очі куніці,
у старого — очі ворона.

Око маленьке, а весь світ бачить.

Уста — мірило розуму.

Борода — дідусева окраса.

Своя дупа — король, своя голова —
господар.

Під шапкою всього не сховаш.

Свиня і на золотому орчику —
свиня.

Пишається каптан полою, а скарб —
грошвою.

Оксамит і шовк доводять до голоду.

Не всяка червона ягода сунця.

На шиї намисто блищить,
а в животі бурчить.

Полотняна сорочка — ще не голій,
хліб з остюками — ще не голодний.

Краще полотняна сорочка своя, ніж
шовкова позичена.

Гарний стручок, а в бобах
черв'ячок.

Одяг не красить людину, якщо
людина не красить одягу.

По вуздечці про коня не судять.

Надінь намисто на пень, і пень буде
красень.

Старого коня красить вуздечка,
стару людину — одяг.

Хліб пізнають по врунах, кобилу
по лошатах, людину — по дітях.

Де птахи гніздяться, там видно
і пташенят.

Де корова, там і теля.

Де старі вівці, там і ягнята.

Чоловік привабливіший з люлькою
в роті, жінка — з дитям у лоні.

○

Хороша дитина тягнеться до роботи,
погана — й пальцем не ворухне.

○

Палію і няньці ніколи не кажуть
доброго слова.

○

Для дитини холод, як для собаки —
голод.

○

Двомісячне — тримас голову,
тримісячне — лепече,
п'ятимісячне — знає різку.

○

Літа роблять людину старішою,
дитину — розумнішою й хитрішою.

○

Дитина дитину розуміє.

○

Люлька й рушниця не забава
для дитини.

Вогонь і ніж — не дитячі іграшки.

○

Дитяча іграшка — дерев'яна
паличка.

○

Хорошу дитину бачать в кутку,
погану — на колінах.

○

Вередливе дитя на весілля
не беруть.

○

Кашу легко варити, дитині легко
наказувати.

○

Взимку дитя хиріє, влітку — сил
набирається.

○

Де багато дітей, там багато
і помічників.

Одна дитина — дев'ять сорочок,
дев'ять дітей — одна сорочка.

Мати їсть раз, дитина — десять.

Де біда дитини, там серце батьків.

Мати дає дитині молоко, та не дасть
розуму.

Слово батька сильніше, ніж
материна різка.

Не жартуй, коли батько сердитий.

Старанна мати — ледачі діти, мати
роботяця — діти непутяці.

Батьки ледачі, а діти роботящі.

Любов матері і на дні моря дитину
дістане.

На сонечку тепло, при матері —
добре.

Батькова любов — до могили,
материна любов — вічна.

Материнська любов — безмежна.

Спираючись на материні коліна,
дитина скоріше росте.

Дочка приносить свято в сім'ю.

За гроші все купиш, та не батька
йї матір.

На світі все можна купити, та не
любов матері і не пташине молоко.

Доки ненька жива, дитя — мов
сонечко.

Без батька — півбіди, без матері —
зовсім біда.

○

Загинув батько — загинув дім,
загинула мати — загинула сім'я.

○

Чоловік знайде собі дружину,
дітям — мачуху.

○

Краще в своїй матері на соломі,
як у мачухи на перині.

○

Краще в рідної неньки риб'яча
лузка, як у мачухи хліб-масло.

○

Краще лихе слово рідної матері,
ніж мачушина різка.

○

Своє дитя — дитятко, чуже дитя —
тріска.

○

Своя баба — бабусенька, чужа —
баба-яга.

Хіба яйце завжди мудріше за
курку?

○

У гарної дитини багато імен.

○

Гни лозу, поки гнеться.

○

Гни дугу із молодого дерева.

○

Що не гнеться, те ламається.

○

Гарна дитина батькам завжди
віддячить.

○

Роботящого хвали, ледаря лай,
доброго колиши, лихого вчи.

○

Кого не навчить батько, того
навчить життя.

○

Життя так вчить, що на тілі сліди
лишаються.

У життя довга лозина.

○

Шана за непослух — березова каша.

○

З ялинового пенька береза не росте.

○

Шишка далеко від сосни не падає.

○

Яка ялина — така й шишка, який дуб — такий і жолудь.

○

Один пенєк, а дев'ять різних пагонів.

○

Старий віл вчився орати замолоду.

○

Хочеш жити — не лінуйся вчитися.

○

Вчися, щось та знатимеш.

○

Вчення — віл, невчення — комар.

Нещастя вчить, жаль повчас.

○

Не хвали дівку за красу, хвали за вдачу.

○

Дівчину видно, як видно порошок на свіжому молоці.

○

Жінку видно по очіпку, дівчину — по ході.

○

Кохання сильніше за смерть.

○

Щасливе кохання і ніч не бере.

○

Старе кохання не гасне.

○

Жінку бери молоденьку, пиво пий свіженьке.

○

Не шкодуй, що вийшов у дорогу

рано, не шкодуї, що одружився
рано.

○

Невдало одружитися — вік жалітися.

○

Дружину бери здалеку, коня купуй
поблизу.

○

З багатого двору купуй коня,
з бідного — бери дружину.

○

Краще дружину брати у свитці,
ніж у кожусі.

○

Не знає птиця, де її поцілять,
не знає риба, де її ввіймають, не
знає дівчина, куди її засватають.

○

Вій, коли вітер віє, не держи дочку,
коли люди трапляються.

○

Женихів хоч греблю гати,
а судженого нема.

Хто шукає короля, знайде злидаря.

○

Хто перебирає, чортзна-що має.

○

Хто м'ясо шукає, той кістки
знаходить.

○

Дочки дім розоряють, сини
збагачують.

○

Посаг приховує вади нареченої.

○

У старій нареченої посаг кращий,
віко в скрині міцніше.

○

Людям — весілля, коням — пекло.

○

У затінку лісу краще, ніж у затінку
листка, під чоловіковим крилом
краще, як у затінку лісу.

○

Коли чоловік любий — жінка
усміхнена.

Краще під бородою у старого, ніж
під батоном у молодого.

Стара дружина — забава молодому,
молода дружина — іграшка старому.

Спершу поживи, тоді танцюй.

Минув місяць — хвали молоду,
минув тиждень — хвали коня.

Дівчина пісню співає, заміжня
сльози проливає.

До весілля — мед, після весілля —
редька.

На людях із золота весь, а вдома,
як пєс.

Гарний хазяїн своєї сім'ї не кине.

Золото золотом, земля землею, а для
життя ще й щастя треба.

Не купуй коня в дощ, не бери
жінку в свято.

Одружився — кажи всім, купив
коня — не хвалися.

Удова — як хата без даху.

Чоловік на сопілку грає, жінка
з голоду вмирає.

Чоловік — голова сім'ї, дружина —
душа і серце.

Хліб і одіж — дружини турбота,
дрова і тріски — чоловіків клопіт.

Гарна хазяйка викрутить краще,
як погана випере.

Добра господиня крас хліб краще,
як сердита пече.

Ощадлива дружина добро не
розтринькує.

Охайність — окраса жінки.

Погана дружина винесе фартухом
з дому більше, ніж чоловік вивезе
сімома кіньми.

Брати доти рідня, доки каші
вдосталь.

Батько лихий, мати лиха, а ще
зліша невістка.

Сім братів у мирі живуть, дві
невістки ворогують.

В одній хаті двоє господарів
не вживуться.

Краще господарювати самому
в солом'янім курені, як дев'ятьом—
у багатій хаті.

Син доти син, доки не женився.

Найми́та хвалять рідко, невістку —
ніколи.

Найми́ту платять щороку,
поденнику — щодня, невістці —
ніколи.

Краще в дочки під столом, як
у сина за столом.

Краще близький гість, ніж далекий
родич.

Непроханий гість без ложки їсть.

○

Непроханий гість — мов недоварена ковбаса.

○

Хто не дякує за дрібницю, той не подякує і за велике.

○

У гостях туди-сюди, в своїй хаті жити-вмирати.

○

Риба й гість через три дні набридають.

○

Хліб і гість швидко черствіють.

○

У гостях пий, та не забувай, що в двері виходити.

114

Весняний гість приходить у дім голодний.

○

Старий друг і стара дорога — надійні.

○

Хороший друг дорожчий за тисячу карбованців.

○

Дружба не старіє.

○

Старого друга не забувай, доки нового не взнаси.

○

Хто хоче друга мати, сам людиною мусить стати.

○

За дружбу — дружбою, за довір'я — довір'ям.

○

Хто не має жодного друга — піжикття живе.

115

8*

Хороших сусідів люблять,
поганих — терплять.

○

Краще миром із сусідом, як
сваркою з братом.

○

Краще близький друг, як далекий
брат.

○

Гарний друг ліпше, як дев'ятеро
родичів.

○

У добрий час друзів багато, у біді—
нікого.

○

Коли пива наливали, тоді всім
товариш.

○

На словах — друг, а ножа сховав
у кожух.

Другова вода солодша за ворогів
мед.

○

На язиці мед, а в серці — жовч.

○

Хороше срібло ліпше за золото.

Не всі роки — брати

Хорошої погоди в казані не
приготувати.

◦

Око погоди — градусник.

◦

Південно-східний вітер відносить
рибу від сіті.

◦

Південно-східного вітру не бува без
дощу, гніву жіночого — без плачу.

◦

Північно-західний вітер — мітла для
неба.

◦

Перед дощем — затиняшя, після
вітру — дощ.

Спершу сумус, потім струмус.

○

Дощ весняний оживляє, осінній —
умертвляє.

○

Краще жаркий день, як дощ
у прохолоду.

○

Теплий дощ — брат, туман —
племінник.

○

Діти дощу плачуть, діти посухи
сміються.

○

Краще в посуху їсти хліб, як
у дощ — коржі.

○

Дощ до Яака¹ — зерно в засіки,
після Яака — із засіків.

¹ Я а к — 25 липня.

Як прийшов — варять їжу
з борошна, Лаур прийшов —
печуть хліб, Пярт¹ — молотять.

○

Марет² дає хлібнику, Як —
коровай.

○

У врожай хліб шукає людей,
в недорід — люди хліба.

○

Посуха наближає до голоду,
дощовий рік приносить голод.

○

У посуху хоч окрасць хліба є,
а в дощі — нічого.

○

Ріпа в погріб — жінка в хату.

○

Не кожної осені повні комори.

¹ Л а у р — 10 серпня, П я р т —
23 серпня.

² М а р е т — 13 липня.

З одного березневого ока спіжить,
з другого — капотить.

○

У лютому сльота — в березні
холоднеча.

○

М'яка зима — сухе літо.

○

Зима не зостається в хмарах, а літо
в болоті.

○

Запізниться зима — запізниться
й літо.

○

Март кожуха одягає, Кадрі¹ —
скидає.

○

Нігул² впускає зиму.

¹ Март — 10 листопада, Кадрі —
25 листопада (йдеться про різку зміну
погоди).

² Нігул — 6 грудня.

У лютому в сонця з ока капотить
вода.

○

І в лютому струмок скресас.

○

Один мороз не принесе зими, дві
відлиги — не проженуть.

○

Зима не дає, зима вимагає.

○

Холодна зима — гарний врожай.

○

Чим вищі замети, тим пишніші
снопи.

○

У літа — очі, в зими — зуби.

○

Віз лає зиму.

○

Мороз зганяє селянина з саней
і сам всідається.

Холод жорстокіший за наглядача.

○

Краще невеликий мороз, як відлига
й вітер.

○

Молодому тепліше в каптані, ніж
старому в кожусі.

○

Мороз питає п'яницю про кожух.

○

Мороз завжди питає про рукавиці,
зима — про валянци.

○

Не бійтеся зими, бійтеся сина
зими¹.

○

Літо і зима завжди сваряться.

○

Весняний день — як дев'ять осінніх.

¹ Тобто весняних приморозків.

Весна кличе плуги в поле, птахів —
до пісень.

○

У холодної весни грибний вік.

○

Холодна весна — для вівса, тепла —
для гречки.

○

Весна красна квітами, осінь —
снопами.

○

Журавель приносить весні нові
чобітки.

○

Один шпак — ще не весна, одна
ластівка — ще не літо.

○

Весняна земля солодша за отаву.

○

Травневий дощ готує ниву до жнив.

○

Вода навесні мудра, а не восени.

Холодний травень і вологий
червень — будуть погребі й комори
повні.

•

Сніг у квітні — і за вересень
грязько.

•

Із сухого літа та дощова осінь.

•

В осінньої ночі дев'ять синів.

•

У вогню довга рука, у воді —
глибока борозна.

•

Злодій залишає хоч вішалку,
пожежа — нічого.

•

Після чуми хоч одежа на вішалці,
після пожежі — нічого.

•

Дев'ять років видно, де червоний
віл заснув.

Де мало вогню, там багато диму.

•

Хто в морі не був, той горя
не бачив.

•

Буря і шторм — свято моря.

•

Затишшя приносить рибу.

•

Без вітру не можна жити.

•

Не завжди вода тече до моря.

•

Не носи води в море!

•

Вода біжить, де похиліше.

•

Тиха вода — глибоке дно.

•

Зима для лісу, як старий кожух
селянинові.

Ліс узимку подорожньому — мов
старий кожух.

○

Як ти до лісу, так і ліс до тебе.

○

Як у лісі гукнеш, так
і відгукнеться.

○

Дуб — залізо селянина.

○

Коли місяць уповні, рубають
модрину, молодик — ялину.

○

Куди дерево хилиться, туди і впаде.

○

Достигла ягода падає.

○

Смачну ягоду чути по запаху.

○

Собаку вдар до того, як укусить.

○

Старий собака даремно не гавкне.

Два собаки на подвір'ї
не вживуться.

○

Злий пес череду стереже.

○

Не виганяй старого собаку, поки
малій не навчився гавкати.

○

Собака росте — і зуби ростуть.

○

Ліпше бути живим собакою, ніж
мертвим левом.

○

Який пес, такий і хазяїн.

○

Худа кішка і собака-ледар —
ганьба для господаря.

○

Гладенький кіт, а кігтики гострі.

○

Котові — забава, а миші — до бога.

Кішка на печі — миша у засіку.

○

Добрий кінь батога не знає.

○

Краще коневі везти дев'ятьох на возі, як одного на спині.

○

Старий кінь і стеблини на возі не повезе.

○

Поганий коня не батогом, а вівсом.

○

Ситий кінь біжить прудкіше.

○

Втомленому коневі і вухо важке.

○

Весною старий кінь дорогий, восени — старий кожух.

○

Кінь чужий, батіг свій — можна за ніч хоч сто верет гнати.

У корови молоко на язичі, у курки яйце на дзьобі.

○

Віл з'їдає стільки за раз, скільки комар за рік.

○

Були б у свині кігті, вона б на дерево вилізла.

○

Свиня ниви не встереже.

○

Не вийде з вовка помічника пастухові: вовк — лісовий сторож.

○

Ведмідь найсильніший, лис найхитріший.

○

Засць за ніч залишить більше слідів, ніж кобила з лошам за все літо.

○

Ранній птах заросить дзьоб, пізній — не заросить.

Рання ворона чистить дзьоб,
пізня — крилами махає.

Звідки птах випурхнув, там і гніздо
знайдеш.

Бідолашний той птах, який і свого
пера не піднесе.

Птах сірий, а пісня гарна.

Птах у височінь шугає, коли
в крилах силу має.

Ластівка день починає, соловейко —
вінчає.

Журавель цибас, поки болото
не розтане.

Журавлі відлетіли — полуднувати
піколи.

Хмара над світом без крил літає.

Журавлі у вирії — холодно, лебеді
у вирії — заморозки, гуси у вирії —
сніг.

Сніг під крилами в лебедя,
заморозки на носі в гусака.

Своїм тільки кудкудаче, чужим
яйця несе.

Якби в дятла не такий дзьоб,
ніхто б його й не знав.

Де мед не збирають, там і бджоли
не літають.

Зозулю чути здаля.

Зозуля знає, коли кувати.

У приказки золоте дно

Слово народу й далека дорога кінця
не мають.

Лагідне слово гнів перемагає.

Будь своєму слову господар, і слово
стане твоїм господарем.

Людину впізнаємо по словах,
вола — по рогах.

Людина вмирає — слово
лишається.

Слова боргу не платять.

Слово за зубами солодше,
як вимовлене.

Дивись багато, слухай багато, та не
базікай багато.

Пообіцяв — добре, дотримав
слова — ще краще.

Слово рятус, слово і в'яже.

Що на серці, те й на устах.

Хто багато балакає, мусить багато
відповідати.

Не все годиться їсти, не все можна
слухати.

Не все кажи, що на кінчику язика.

Що побачив і почув — не роздзвонюй.

Знай багато, кажи мало.

У слова хай буде вузол,
а в оповіді — продовження.

У теплій хаті й розмова лагідна.

Привітне слово і привітна людина
весь світ обійдуть.

Перш ніж сказати іншим, скажи
собі.

Без розмови, як без морської хвилі.

Приказка не збреше, порожня
люлька не задимить.

Приказка — старе срібло.

У приказки білі ноги.

У приказки золотий зміст.

○

День прожити — сто років наперед
обдумати.

○

Коли любиш життя, дорожи часом.

○

Часу і за мільйони не купиш.

○

Часу на ярмарку не придбаєш.

○

Один день жалкує за іншим.

○

Неділя — свято, понеділок —
чепурун, вівторок — серйозний,
середа — убога, четвер — голодний,
п'ятниця — багата, субота — пишна.

○

Хоч яким би довгим був день,
а вечір настане.

Час висушує мочари й сльози.

○

Час — добрий поради́к.

○

Час здолає ворожнечу.

○

День рани́ть, час заліковує.

○

Час забирає чорні дні і гоїть рани.

○

Залізо міцне, та зуби часу міцніші.

○

Правдива душа — правдиві й уста.

○

Їж спіле, говори правдиве.

○

У брехні кущий каптан.

○

Правда гордо ступає, брехня
ховається.

У брехні солодкий приємак.

На брехуна нема шибениці.

Голова брехуна димить.

Брехні ніколи не сховаєш.

У брехні драний кожух.

Краще розумна брехня, ніж дурна правда.

Говорити, не думаючи, що стріляти наосліп.

Слово за хвоста не спіймаєш.

Словом і війну втихомирюють.

Із іскри вогонь, із слова сварка.

Краще чорний мир, як біла ворожнеча.

Мир збирає, війна розкидає.

У мирі народ багатіє.

Краще в злагоді пів-яєчка, як у сварці ціла курка.

Краще в злагоді горохова юшка, як оладки в сварці.

Сварка часто-густо виникає через дрібниці.

Дай віжки в руки сердитому — зажене коня в ліс.

На копійку діла — на карбованець галасу.

Краще мир, як гроші.

○

Краще копійка близько, ніж карбованець далеко.

○

Хочеш позбутися друга — позич йому грошей.

○

Хороший крам хвалить себе сам.

○

Крам продають не в мішку й не за дверима.

○

Які гроші, такий і крам.

○

Зважуй правильно, плати чесно.

○

Краще купувати, ніж продавати.

○

Гроші прийдуть — за водою спливають.

Родичі родичами, а крам чужий.

○

Гроші — гарний родич, але поганій господар.

○

У грошей нема очей.

○

Вовка люблять лаяти, гроші — лічити.

○

Борг існує спрадавна.

○

Чужі гроші горять у кишені.

○

Позичка повертається до господаря шкутильгаючи.

○

Що тепла рука взяла, те холодна не віддасть.

○

Хліба позичив, а сам зуби на полицю.

Хто іншому позичас, собі ворога
наживас.

○

У шапці позичив, без шапки
одержав, та ще й нагадував.

○

Позичас — добрий, вимагас —
лихий.

○

Позички пишуть на камені, борги —
на піску.

○

Чарка горілки і люлька з тютюнцем
боргу не мають.

○

Яйце позичив, а курку вимагас.

○

Біднякові не позичають надовго.

○

Старе дерево не саджають.

○

Здоров'я краще за багатство.

Молоде дерево геться, старе —
ламається.

○

У старого розум, у молодого — сила.

○

Краще хай плаче дитина, як стара
людина.

○

Краще без черевиків, як без ніг.

○

У кожної біди — своя втіха,
у кожної хвороби — свій лікар.

○

Хворому — лікаря, здоровому —
ковбаси.

○

Хвороба кіньми налітає, волами
від'їжджас.

○

Хворому і золоте ложе не допоможе.

○

Сива голова хилиться до могили.

Видно кінчик носа, та не кінець
життя.

○

Смерть у старих перед очима,
в молодих — за плечима.

○

Повертається людина з-за моря,
та не повертається з-під землі.

○

Своє горе кістки ломить, чуже —
в дерево входить.

○

Дай злу кінчик пальця, воно й руку
відкусить.

○

Нещастя ходить не в лісі поміж
деревами, а між людьми.

○

Біда прилітає на крилах вітру,
покидає мурашиними кроками.

Зло плаче через заздрощі, добро —
через radoщі.

○

Щастя й нещастя йдуть поряд.

○

Щасливий той, хто вважає себе
щасливим, нещасний той, хто
вважає себе нещасним.

○

Коли на морі біда, на землі
помічників багато.

○

Одна біда не з'їсть іншої.

○

Хто горя не зазнав, солодкого
не відчує.

○

Збирай гроші, доки збирається,
колись-то й біда прийде.

○

Маленький камінь перекидає
великий віз.

Від маленької гадюки помирас
великий віл.

○

Через маленьку дірку великий
корабель тоне.

○

Хто добра зазнав, той усі гіркоти
стерпить.

○

Нещастя не приходить із
дзвіночками на шиї.

○

Спрага жене вола до колодязя,
голод — вовка до села.

○

Коли погибель іншим деревам,
тоді і ялівцю чума.

○

Радість і горе — брати.

○

Краще дивитися в очі тому, хто
сміється, ніж тому, хто плаче.

Горе робить чорним, біда — сивим.

○

Горе забирає сон, жалоба — красу.

○

Ревне горювання — передчасна
старість.

○

У птаха — пташине горе,
у людини — людське.

○

Кожен сам знає, де йому чобіт
муляє.

○

Іржа їсть залізо, смуток — серце.

○

Хто багато подорожує, той багато
бачить.

○

Стара дорога — старий друг.

○

Стара дорога — знайома.

Май, подорожній, завжди хліб
у кишені.

○

Питай у мандрівника, а не в того,
хто на печі хропе.

○

Хто усі болота обійшов, той усі
ягоди скуштував.

○

Хто хоч раз обійшов круг хати,
мудріший за того, хто сидить
на місці.

○

Питай того, хто обійшов світ, а не
того, хто живе багато літ.

З М І С Т

- 5 Вступне слово
Олександра Завгороднього
- 11 Наша сила — народів радянських
сім'я єдина
- 17 Який посів, такі й жнива
- 43 Не буде пан братом, а вовк —
ягням
- 65 З поганого колодязя вода несмачна
- 95 Який Яан, такий і каптан
- 119 Не всі роки — брати
- 135 У приказки золоте дно

ЭСТОНСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ
И ПОГОВОРКИ

Сборник

(На украинском языке)

Видавництво «Дніпро»,
Київ, Володимирська, 42.

Редактор *З. Г. Ковал*
Художник *М. М. Левчишин*
Художній редактор *П. Т. Вишняк*
Технічний редактор *О. І. Дольницька*
Коректори *Н. О. Маслова, О. С. Назаренко*

Виготовлено на книжковій фабриці
«Жовтень» республіканського
виробничого об'єднання
«Поліграфкнига», Київ, Артема, 23а.

БФ 29 547. Здано на виробництво 15/VIII
1972 р. Підписано до друку 21/XII 1972 р.
Папір машинно-кредяний. Формат 70×
×108^{1/8}. Фізичн. друк. арк. 2,375. Умовн.
друк. арк. 3,325. Обліково-видавн. арк.
2,795. Ціна 25 коп. Замовл. 680. Тираж
50 000.

